

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑΣ GEORGE JARVIS * ΣΤΗ ΝΑΞΟ

Ο ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821 ΚΑΙ ΟΙ ΔΕΚΑ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΝΑΞΟ.

Του Σπύρου Κάλμπαρη

“Μήν αφήσετε την Αμερικήν να μείνει αδιάφορος θεατής, μεταξύ τόσων Εθνών, του φοβερού, αλλ’ όχι και απέλπιδος, αγώνος.”

G. Jarvis

Θυμηθείτε με ! ΦΙΛΟΙ ΜΟΥ,

Ποιος μένει εδώ για την Ελευθερία

Στις ελληνικές θάλασσες, στις ελληνικές πεδιάδες

Να σπάσει τις πιο άδοξες αλυσίδες

Και ζητά ανθρωπιά.

George Jarvis

Ήρθε στην Ελλάδα κινούμενος από αληθινή αγάπη προς τον αγώνα των εξεγερμένων Ελλήνων; Ήταν τυχοδιώκτης; Πράκτορας; Εκτελούσε εντολές προσώπων, φατριών ή κυβερνήσεων; Αναμίχθηκε στις εσωτερικές έριδες και έγινε όργανο σκοτεινών συνωμοσιών;

Όλα τα προαναφερόμενα ερωτήματα θα τα απαντήσουμε αμέσως πιο κάτω και θα σταθούμε στις δέκα ημέρες, που πέρασε στη Νάξο σαν περιηγητής, σε ένα διάλειμμα μαχών και αψιμαχιών στις ελληνικές θάλασσες, διασκεδάζοντας και κυνηγώντας. Να σημειωθεί ότι, μόνον στη Νάξο από όλα τα νησιά του Αρχιπελάγους, κατόρθωσε να ξεκουρασθεί, να διασκεδάσει και να κυνηγήσει για ένα δεκαήμερο, εν μέσω ενός διαλείμματος των ναυμαχιών και αψιμαχιών στις οποίες έλαβε μέρος κατά την διάρκεια του Ελληνικού Αγώνα.

Ο George Jarvis -το όνομά του παρουσιαζόταν σε διάφορες ελληνικές παραλλαγές των ντόπιων όπως π.χ. Ζέρβας, Ζέρβις, Ζερβός, Ιάρβις ή Γέρβης - γεννήθηκε το 1797 (στην Άλτονα της Δανίας, σήμερα προάστειο του Αμβούργου της Γερμανίας), γιός του Αμερικανού Benjamin Jarvis, εμπόρου και διπλωμάτη από τη Νέα Υόρκη. Το 1822, σε

ηλικία 24 χρόνων, παρασύρεται από το φιλελληνικό ρεύμα και αποφασίζει να ταξιδέψει στην Ελλάδα για να πολεμήσει κάτω από τις σημαίες των Ελλήνων επαναστατών παρότι ο πατέρας του προσπάθησε να τον αποτρέψει χωρίς αποτέλεσμα.

Παρηγορήθηκε, όμως, με τη σκέψη πως θα μπορούσε ο γιός του να γίνει ο πρώτος επίσημος εκπρόσωπος των Ηνωμένων Πολιτειών, σαν διαπιστευμένος αντιπρόσωπος ή πρεσβευτής, στην Ελλάδα. Προς τούτο φρόντισε, επίσημα, να στείλει σχετικές με το θέμα εισηγήσεις στην αμερικανική κυβέρνηση. Εκείνη την εποχή, όμως, η αμερικανική κυβέρνηση βρισκόταν σε δύσκολη θέση. Η φιλελεύθερη Κοινή Γνώμη διαδήλωνε ανοιχτά το μίσος της κατά της τουρκικής τυραννίας και της Ιεράς Συμμαχίας της Ευρώπης και, επιπλέον, κατηγορούσε τον Λευκό Οίκο για εγκληματική απάθεια και ανανδρία την ώρα που όλος ο κόσμος συγκλονιζόταν από το άγγελμα του ελληνικού ξεσηκωμού. Η αμερικανική κυβέρνηση, όμως, για το μόνο που ενδιαφερόταν ήταν να εξασφαλίσει την οθωμανική εύνοια από πολλά χρόνια πριν, και αποζητούσε από τους τούρκους ελεύθερη ναυσιπλοΐα στον Εύξεινο, διάφορες οικονομικές διευκολύνσεις και, τέλος πάντων, μια κάποια έστω συνομολόγηση εμπορικής συνθήκης. Έτσι, η αμερικανική κυβέρνηση, για να απαλλαγεί από τις φωνές διαμαρτυρίας του αμερικανικού λαού και των δημοσιογράφων και άλλων διανοουμένων, διάλεξε μια μέση οδό: από τη μια, ικανοποιούσε στα λόγια το κοινό αίσθημα με τις φιλελληνικές διακηρύξεις της και, από την άλλη μεριά, αναζητούσε μέσα εξευμενισμού των οθωμανών για την απόκτηση οικονομικών προνομίων και διευκολύνσεων και την υπογραφή εμπορικής συμφωνίας που, ήδη, απολάμβαναν οι Ευρωπαίοι ανταγωνιστές τους και, προ πάντων οι Άγγλοι, οι οποίοι δεν συνηγορούσαν, βέβαια, σ' αυτό και παρότρυναν τους τούρκους να αποφύγουν τέτοιες συνομολογήσεις με τους αμερικανούς, για να μην χάσουν και οι ίδιοι τα δικά τους προνόμια. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται και από το διάγγελμα του προέδρου των Η.Π.Α Τζέιμς Μονρόε, στις 4 Δεκεμβρίου 1822, σχετικό με την Ελληνική Επανάσταση:

"...Επί τούτους χρόνους έκλειψις της χώρας αυτής υπό τον καταθλίβοντα ταύτην σκοτεινόν ζυγόν είχε βαθέως λυπήσει τα γενναιόφρονα πνεύματα τού παρελθόντος. Ήτο συνεπώς φυσικόν η νέα εμφάνισις τού λαού αυτού εν τω αρχικό του χαρακτήρι, αγωνιζομένου υπέρ της ελευθερίας του, να διεγείρη τον ενθουσιασμόν και την συμπάθειαν πανταχού των Ηνωμένων Πολιτειών..."

Και αλλού: Από την απάντηση της αμερικανικής κυβερνήσεως στην ελληνική αίτηση για βοήθεια, 18 Αυγούστου 1823:

"Αλλά αφ' ενός αί ΗΠΑ εύχονται να ιδούν τούς Έλληνας επικρατούντας, αφ' ετέρου αδυνατούν, ως εκ των καθηκόντων άτινα πηγάζουν εκ της διεθνούς των θέσεως, να συμμετάσχουν ενός πολέμου, κατά την διάρκειαν του οποίου ευρίσκονται εν ουδετερότητι. Αι ΗΠΑ ευρίσκονται εις ειρηνικάς σχέσεις μεθ' όλου τού κόσμου.."

Ο πρόεδρος των Η.Π.Α. παρόλα τα καλά του λόγια δεν βοήθησε τον αγώνα των εξεγερμένων Ελλήνων στις επανειλημμένες εκκλήσεις αυτών για βοήθεια, φοβούμενος την αντίδραση των Τούρκων. Ο George Jarvis, αντίθετα, όπως και άλλοι αμερικανοί πολίτες, βοήθησε ιδιωτικά και προσωπικά ο ίδιος. Το τραγικό είναι ότι η δημοκρατική Αμερική ήταν η τελευταία που αναγνώρισε την ανεξάρτητη Ελλάδα το 1833 και χρειάστηκε ακόμα τρία χρόνια για την συνθήκη διπλωματικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Ο Jarvis στις 12 Μαρτίου 1822 θα μπαρκάρει από τη Μασσαλία μαζί με τον άγγλο εθελοντή, αξιωματικό του Ναυτικού, Franc Abney Hastings και στις 4 Απριλίου θα βρεθούν στην Ύδρα, όπου ζήτησε ο πρώτος να υπηρετήσει στο ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό. Πολύ σύντομα έμαθε ελληνικά, φόρεσε φουστανέλα κι έγινε ένας Ρωμιός μικροκαπετάνιος και είχε στην δούλεψή του- στις εκστρατείες που ανελάμβανε- καμιά τριανταριά παλληκάρια, τα οποία τον αποκαλούσαν *καπετάν Γιώργης ο Αμερικάνος*. Για έξι γεμάτα χρόνια, μέχρι το θάνατό του στις 11 Αυγούστου 1828, βρισκόταν παντού σε όλες τις θαλάσσιες και χερσαίες επιχειρήσεις και αποστολές στη Μυτιλήνη, τη Χίο, τη Συρία, τη Κρήτη, στις ακτές της Μικράς Ασίας, Κύπρο, Αιγαίο και Πελοπόννησο, Αθήνα, Ναύπλιο, Μεσολόγγι καθώς και στη ταξιαρχία του λόρδου Byron στο Μεσολόγγι, και αυτό ήταν αιτία να πληγωθεί ή να αρρωστήσει αρκετές φορές, ώσπου του απονεμήθηκε ο βαθμός του υποστρατήγου. Ο Σπυρίδων Τρικούπης, στην *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως, Αθήνα 1988, Τρίτη Έκδοση*, αναφέρει αυτόν ως *Γέρβης* μαζί με τους άλλους φιλέλληνες *Χάστινγξ, Χάνης, Ανεμάτος και Ιορδάνης* εξελληνίζοντας τα αμερικανικά ονόματά τους από *Hastings, Hane, Anamaet και Jourdain*. Θεωρούσε δε ο ίδιος ο ιστορικός Σπυρίδων Τρικούπης, που τον είχε γνωρίσει και προσωπικά, ότι ο Τζάρβις, και ήταν αλήθεια αυτό όπως αποδείχθηκε μεταγενέστερα, ήταν πολύ κοντά στον ιδιαίτερο κύκλο του Λόρδου Βύρωνα στο Μεσολόγγι.

Ο Samuel G. Howe, ένας άλλος Αμερικανός φιλέλληνας, ο οποίος έφθασε στην Ελλάδα τρία, σχεδόν, χρόνια μετά την έλευση του George Jarvis, σε επιστολή του προς τον πατέρα του στην Αμερική έγραψε: « Ο στρατηγός Τζάρβις έχει γίνει τέλειος Έλληνας στο ντύσιμο, στους τρόπους και στη γλώσσα..... Είναι ένας άνδρας για τον οποίο είμαι υπερήφανος που είναι συμπατριώτης μου.»

Ο Τζώρτζ Τζάρβις από τη πρώτη στιγμή που πάτησε το πόδι του στην Ελλάδα, αγάπησε την Ύδρα που την θεώρησε δεύτερη πατρίδα του αλλά και τα άλλα νησιά και ιδιαίτερα τις Σπέτσες. Αλλά εκείνο που του προκάλεσε ιδιαίτερη εντύπωση ήταν η Νάξος. Στο νησί μας βρέθηκε μεταξύ 2 και 10 Μαΐου 1823, μετά από μια περιοδεία στο Αιγαίο με το πολεμικό πλοίο *Λεωνίδα* των αδελφών Τομπάτζη, όπου ξεκουράστηκε και περιηγήθηκε

το μεγαλύτερο μέρος της Νάξου διασκεδάζοντας, μετά τις τόσες στερήσεις και συνεχείς μάχες που είχε λάβει εν τω μεταξύ μέρος. Η Νάξος έγραψε είναι καλοκαλλιεργημένο νησί και όλα τα χωράφια της είναι περιτριγυρισμένα με φράχτες. Του έκαμε εντύπωση ότι όλα, επίσης, τα χωράφια έχουν βαθειά χαντάκια με αναχώματα από τις δυο πλευρές όπου κάθε χειμώνα συγκεντρώνονται εκεί τα νερά της βροχής. Όταν δε, αυτά τα αναχώματα στέγνωναν το καλοκαίρι, αφ' ενός διατηρούσαν την υγρασία των χωραφιών, αφ' ετέρου απέβαιναν εξαιρετικά καταφύγια δροσιάς και περιπάτου έτσι όπως σκιάζονταν από τους καλαμιώνες και από τους πάσης φύσεως θάμνους, που φυτεύονταν για να συγκρατούν τις πλημμύρες του χειμώνα. Κατά τη σύντομη αυτή παραμονή του στη Νάξο, είχε ευχαριστηθεί πολύ από την υποδοχή που του επιφύλαξαν οι ντόπιοι καθώς και είχε ενθουσιασθεί από τα τοπία που δεν είχε συναντήσει στα άλλα νησιά του Αιγαίου τα οποία κατά το πλείστον, όπως συνήθιζε να λέει, ήσαν γυμνά και βραχώδη δίχως βλάστηση..

Ποιος, όμως, στη πραγματικότητα ήταν ο George Jarvis; Όπως οι περισσότεροι ξένοι εθελοντές έτσι κι αυτός αντιμετώπιζε πρόσωπα και καταστάσεις σύμφωνα με τις διαθέσεις των ισχυρών της ημέρας για να πετυχαίνει τα προσωπικά του συμφέροντα. Αναμίχθηκε στις εσωτερικές διαμάχες, έπαιξε άθλιο ρόλο και ανέλαβε μαζί με Άγγλους πράκτορες τη δολοφονία του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Κι ένα είναι βέβαιο. Ο βαθμός του υποστρατήγου του απονεμήθηκε γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, καθώς και, για την αμερικανική καταγωγή του, σαν μια πολιτική πράξη εκ μέρους της τότε ελληνικής κυβέρνησης με τη προσδοκία προσβάσεων στις Ηνωμένες Πολιτείες για να δουν με καλή πίστη τον αγώνα των αγωνιζόμενων Ελλήνων.

Ας δούμε, όμως, τι γράφει στο προσωπικό του ημερολόγιο για τη Νάξο, το οποίο εξασφάλισαμε (και μεταφράσαμε), μέσω Βοστώνης των Η.Π.Α. και του Ιδρύματος Μελετών της Χερσονήσου του Αίμου και το τελευταίο αντίγραφο το προμηθευτήκαμε μετά από μία ευτυχή σύμπτωση μέσω του Μ.Ι.Ε.Τ. της Εθνικής Τράπεζας:

«ΣΤΟ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ»

«Πάνω στο το κατάστρωμα του Λεωνίδα, μπρίκι του πολέμου.

«Εισήλθαμε στο κανάλι νότια της Τζιας, σηκώσαμε πανιά και την αυγή φθάσαμε στη Σύρα..... Αποπλεύσαμε στις 7(το πρωί), και τη μεσημβρία, 12 η ώρα της 30^{ης} Απριλίου 1823, ρίξαμε άγκυρα προς τα νότια του κόλπου της πόλης, της Νάξου, σε βάθος, περίπου, δέκα οργιές, όπου και συναντήσαμε δέκα από τα πλοία μας,και στείλαμε βάρκες στη Χώρα για να γεμίσουν τους κάδους και τα βαρέλια του πλοίου μας με νερό. Τη Παρασκευή, 2 Μαΐου 1823,βγήκα για κνήγι έξω από τη Χώρα της Νάξου και μέσα σε

τέσσερις ώρες σκότωσα περίπου δύο ντουζίνες περιστέρια, μπεκάτσες, αγριόπαπιες κ.λ.π. Επίσης, προμηθεύτηκα κάτι φαγώσιμο για την Κυριακή, μέρα κατά την οποία λήγει η νηστεία των Ελλήνων. Την επόμενη Κυριακή, ήταν 4 του Μάη,(με το παλιό ημερολόγιο ήταν Κυριακή του Πάσχα, ήταν δηλ.,22 Απριλίου). Αυτή η μέρα, είναι η μέρα της μεγαλύτερης εορτής των Ελλήνων, κατά την οποία η νηστεία των σαράντα ημερών λήγει, και κατά τα έθιμά τους επιτρέπονται τώρα να τρώνε....κρέας, γάλα, τυρί, βούτυρο, λάδι, κ.λ.π.. Στο γέρμα της ίδιας ημέρας, κάθε πλοίο έριξε τρεις κανονιές· μετά απ' αυτό εκκλησιαστήκαμε, διαβάστηκε κήρυγμα, κατόπιν δόθηκε στον καθένα μας από ένα κερί, τα οποία φώτιζαν αρκετά την αίθουσα, και ο καθένας συνέχιζε να το κρατά ώσπου, η λειτουργία της εκκλησίας, τέλειωσε, ενώ ακολούθως στη πομπή προσκυνούσαν και φιλούσαν τις εικόνες· μετά απ' αυτό, ο καθένας αγκάλιαζε τον άλλο, λέγοντας, Χριστός Ανέστη· έπαιρνε ένα βαμμένο αυγό και αποχωρούσε.

Μετά απ' αυτά, ετοίμασαν ένα πρόγευμα ή ελαφρύ γεύμα, όπου κυριαρχούσε ένα είδος σούπας από κρέας, που το ονόμαζαν πατσάς, χωρίς να λείπει το κρασί. Ο καπετάνιος του πλοίου μας κι εγώ επιβιβασθήκαμε κατόπιν στο πλοίο του ναύαρχου της αρμάδας, που ήταν αγκυροβολημένη ανοιχτά στο λιμάνι της Ναξίας, και οι παριστάμενοι από κάθε πλοίο συνέχαιραν τον καθένα μας, εναγκαλιζόμενοι κατά τον συνηθη τρόπο με ένα φιλί στις φιλοφρονήσεις μας.

Παραμείναμε στη Νάξο μέχρι τις 10 του Μάη, ώσπου κατά το βράδυ της ίδιας ημέρας επιστρέψαμε στο μπρίκι μας και το επόμενο πρωϊ αφήσαμε το νησί για τη Σύρα.

Η Νάξος είναι το μέγιστο από τα νησιά των Κυκλάδων εις το Αρχιπέλαγος του Αιγαίου, κείται {στα 25° 30' γεωγρ. Μήκος, και 37° γεωγρ. Πλάτος}. Κατά τους αρχαίους χρόνους ήταν το πρώτο νησί που καλλιεργήθηκε η άμπελος. Το κρασί της, προς το παρόν, διατηρεί τη μεγάλη του φήμη, και –μαζί με τον οίνο- ο αραβόσιτος είναι από τα πρώτα προϊόντα αυτού του νησιού. Το έδαφος, το χώμα της είναι ένα είδος πηλού (άργιλλου) αναμειγμένου με άμμο. Όλα τα μέρη της Ναξίας είναι όλα αμμώδη. Το νερό είναι άφθονο αλλά όχι, βέβαια, και τόσο πολύ. Τα χωράφια είναι όλα περικλεισμένα, τα περισσότερα απ' αυτά με φράκτες· και (υπάρχουν) τάφροι(χαντάκια),από τέσσερα μέχρι έξι πόδια βάθος, με το χώμα θρονιασμένο(ριγμένο) κι απ' τις δυο πλευρές, ταυτόχρονα, για να διαχωρίζονται μεταξύ τους(τα χωράφια). Αυτά τα χαντάκια τον χειμώνα χρησιμεύουν για να διοχετεύουν τα νερά και κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού παρέχουν, μερικά απ' αυτά, έναν ευχάριστο περίπατο δια μέσου των χωραφιών.

Μερικά απ' αυτά τα χωράφια είναι περικλεισμένα με ένα είδος καλάμου(καλαμιές) και θάμνων και αγκαθιών, για να αντέχουν τη μεγαλύτερη πίεση των νερών της βροχής, που περνούν ανάμεσά τους, σχηματίζοντας ρυάκια, τα νερά των οποίων, κατά τη διάρκεια του

καλοκαιριού, διατηρούν το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους υγρό. Αυτά τα χαντάκια, τα οποία, αρχικά, ήσαν προορισμένα να ξεχωρίζουν και ταυτόχρονα να περικλείουν τα χωράφια, χρησιμεύουν ως δρόμοι επικοινωνίας και κάποια, απ' αυτά τα χαντάκια, παρέχουν το πλεονέκτημα της παροχής ενός δροσερού καταφυγίου στους ανθρώπους, τα βόδια και τα άλλα ζωντανά κατά τη διάρκεια της ζέστης στο μεσημεριάτικο ήλιο.

Κατά τη διαμονή μου στο νησί, έκαμα συχνή χρήση αυτών των μονοπατιών ενώ κυνηγούσα πυροβολώντας, και βρήκα σ' αυτά μεγάλη χρησιμότητα κρυπτόμενος για να πλησιάζω και να ξαφνιάζω τα αγριοπερίστερα και τα τριγόνια, τα οποία, σημειωτέον, υπήρχαν εν αφθονία σ' αυτό το νησί. Σε λίγες ώρες, ή και σε μισή μέρα, συχνά επέστρεφα στο μπρίκι της πολεμικής αρμάδας μας με μερικές δωδεκάδες από τα προαναφερόμενα πετούμενα, όπως επίσης, και άλλα είδη πουλιών. Αυτό το μέρος του νησιού είναι οπωσδήποτε το πιο εύφορο. Επί πλέον, μερικοί έξοχοι κήποι και πλούσιες ιδιοκτησίες βρίσκονται διασκορπισμένες μεταξύ των λόφων, μερικές από τις οποίες επισκέφθηκα, μεταξύ αυτών την ιδιοκτησία του Άγγλου και Γάλλου προξένου και μερικών παλιών Βενετσιάνικων οικογενειών, όπως του Κυρίου Μπαρότζη Τζωρτζέτη (*Barotzi Giorgetti*), που ζει απέναντι από την κατοικία του Ολλανδού Πρόξενου.

Την άλλη μέρα αποπλεύσαμε για τα Ψαρρά.....».

Στο προσωπικό του αυτό ημερολόγιο, ο George Jarvis, παρατηρούμε ότι δεν κατονομάζει τα μέρη της Νάξου όπου επισκέπτεται ή κυνηγάει, πιθανόν διότι δυσκολεύεται να συγκρατήσει τα ονόματα των τοποθεσιών και περιοχών αυτής. Συγκρατεί, όμως, στο χειρόγραφο του τα ονόματα των πουλιών που τα αποκαλεί όπως ακριβώς τα προφέρουν οι ντόπιοι Ναξιώτες, όπως π.χ. *beccassines*, *trigonia* και η σούπα που του προσφέρουν την ημέρα του Πάσχα την γράφει σαν *patschas* κι εμείς υποθέτουμε ότι αναφέρεται στον πατσά. Το Χριστός Ανέστη το αντιγράφει όπως, ακριβώς, το ακούει, δηλ. «**Christos aneste**». Η δε Σύρος και η Νάξος αναφέρονται στο χειρόγραφο του ως *Syra* και *Naxia*.

Παρακάτω παραθέτουμε δύο επιστολές του George Jarvis τις οποίες έγραψε με τη βοήθεια Έλληνα γραμματικού.

(Πηγές από τα αρχεία της Γενναδείου Βιβλιοθήκης, του Ιδρύματος Μελετών της Χερσονήσου του Αίμου, τα περιηγητικά βιβλία του Κυριάκου Σιμόπουλου, και της Αμερικανικής Φιλελληνικής Εταιρείας στη Βοστώνη)

1^η Επιστολή της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1824 του Γεωργίου Ζέρβι προς τον Α. Μαυροκορδάτο.

« Προς τον Γενικόν Διευθυντήν της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος Κύριον Α. Μαυροκορδάτον

Σε είναι γνωστόν ότι τριετή χρόνον παρευρίσκομαι εις ταύτην Ελλάδα και εις όλας τας ανάγκας της χρείας ευρέθηκα ως εδυνόμουνα και κατά τας διαταγάς της τοπικής διοικήσεως, όθε και με επρόσταζε, δεν έλειψα. Ευρισκόμενος τον παρελθόντα Σεπτέμβριον και διαταγήν της Εκλαμπρότητός σου έλαβον από Λιμποβίτζι, υπ' αρ. 414 και ημέραν 6 Σεπτεμβρίου, διορίζοντάς με να συνάξω πενήκοντα εκλεκτούς στρατιώτας και να ανέβω εις Λιγοβίτσι, καθώς αμέσως έκαμα.Στερώντας τροφής και ο ίδιοςεμετέβεσαν οι στρατιώται μου πάλι εις Μεσολόγγιον, τους οποίους και έθρεψα εξ ιδίων μου. Άλλους επλήρωσα την ξεπληρωμήν των μισθών τους. Ολωνών έδωσα μέρος των μισθών τους δια να τους εξοικονομήσω. Εγώ έκαμα έξοδα περισσότερα από καθέναν πατριώτην. α', ζητώ να μου δοθή το δίπλωμά μου, να πάρω ένα εις την Συνέλευσιν.

β', ζητώ να μου δοθή εν αποδεικτικόν από την Εκλαμπρότητά Σου δια τα ιδικά μου έξοδα της εκστρατείας Λιγοβίτσι .

γ', άλλο αποδεικτικόν από πού έχω να λάβω τα ρέστα από τάλληρα τριακόσια τριάντα τέσσαρα, γρόσια 7, παράδες 25

δ' , δια τα έξοδα εις την Ανατολικήν Ελλάδα, καθώς μόνος σου το εξεύρετε-δια την ανάγκην της Πατρίδος-συμποσούνται τάλ. σχεδόν 300.

Δια τούτο παρακαλώ ίνα μου δοθή αύτη η απόφασις... όπου να κάμω και περισσοτέραν δούλευσιν εις την Πατρίδα.

Με προσήκον σέβας, μένω εις τους ορισμούς σας,

Ο πατριώτης Γεώργιος Ζέρβις Τη 17 Δεκεμβρίου 1824

2^ο. Επιστολή της 22 Δεκεμβρίου, 1824 του George Jarvis προς την σεβασμίαν Σύνοδον των Αποσταλμένων της Δυτικής Ελλάδος

Εκλαμπρότατε Πρόεδρε!

Πολύ καλά γνωρίζει το περισσότερο μέρος των ευγενών της σεβαστής ταύτης Συνελεύσεως μελών ποία ήσαν τα πρώτιστα συναισθήματα, τα οποία με ηρέθισαν να απεράσω τον Ατλαντικόν Ωκεανό από το εν και το άλλο ημισφαίριον, μόνον και κύριον σκοπόν έχων να προσφέρω τας ειλικρινείς προς την γην ταύτην εκδουλεύσεις μου, συνεισφέρων το κατά δύναμιν.....

Μετά τον θάνατον του αοιδίμου Λόρδου Βύρωνος επεστάτησα με όλην την απαιτούμενην προθυμίαν εις την οχύρωσιν του τε Μεσολλογίου και Ανατολικού, καθώς πάντες ηξεύρετε' και εφέρθην με τον πλέον οικονομικόν και αξιοπρεπή τρόπον, δια την αποπεράτωσιν του συμφερωτάτου τούτου έργου.

Μετά τούτο έλαβον την διαταγήν παρά της Α. Εκλαμπρότητος δια να εκστρατεύσω έως Λιγοβίτζι με πενήκοντα ανθρώπους,καθώς και τω όντι έκαμα.....εξεπλήρωσα τα χρέη μου ως ο καλύτερος των αυτοχθόνων αξιωματικών.

.....όλα των στρατιωτών μου τα έξοδα γίνονται εξ ιδίων μου. Την καταγραφήν τούτων των εξόδων δεν έλειψα να παρρησιάσω εν καιρώ εις το Φροντιστήριον της Οικονομίας, αλλά παρά την οποίαν ούτε καν αποδεικτικά ημπόρεσα να λάβω.

.....

Ζητώ, λοιπόν, σεβαστοί Πατέρες, να με δοθεί αποδεικτικόν περί των όσα εξ ιδίων μου εξόδευσα εις Λιγοβίτζι δια την σωματικήν των ανδρών μου διατήρησιν. Παρακαλώ προσέτι να με δηλώσετε πόθεν μέλλω να λάβω και όσα το Φροντιστήριον της Οικονομίας μου χρωστέι από τα μείναντα των γρ. 3347, τα οποία εις μετρητά εδάνεισα την Διοίκησιν.

.....

.....και δια την αυτήν διαφύλαξιν εθυσίασα τόσα υπέρ την δύναμίν μου, χωρίς πάποτε να λάβω ούτε οβολόν.

Ευελπιστών, εις την πατριωτικήν σας διάθεσιν,

Είμαι δια παντός,

Γεώργιος Ζέρβις

Ανατολικόν

Τη 22 Δεκεμβρίου, 1824

* Ο Jonathan P. Miller, στο βιβλίο του, *The Condition of Greece in 1827 and 1828* (New York, 1928), δίνει μια μικρή βιογραφία του Τζώρτζ Τσάρβις που αξίζει να τη μεταφράσουμε:

“ Ο George Jarvis είναι γιος του Benjamin Jarvis της Νέας Υόρκης, που διατηρούσε κυβερνητική των Ηνωμένων Πολιτειών στη Χάγη. Ο γιός του George είχε γεννηθεί στη Γερμανία όπου και σπούδασε. Διακατεχόμενος από μια ασυνήθως ισχυρή κράση και προσωπικότητα και, επιπλέον, μεγάλη ενέργεια από χαρακτήρα, ενασχολήθηκε με τον Ελληνικό Αγώνα του 1821, όπου κάποια στιγμή από άτακτος στρατιώτης στην αρχή κατόρθωσε να φθάσει εις τον βαθμό του Ταξίαρχου και Στρατηγού. Είχε αναρίθμητους φίλους μεταξύ των Ελλήνων, αλλά λίγους μεταξύ των Φιλελλήνων αγωνιστών οφειλόμενο στο ότι ενστερνίστηκε αμέσως και πλήρως όλες τις προκαταλήψεις και τα έθιμα των Ελλήνων. Αλλά αυτό συνέβαινε προφανώς περισσότερο διότι περνούσε τον καιρό του πολεμώντας και υφιστάμενος κακουχίες περισσότερο από κάθε ξένο εθελοντή που έπαιρνε μέρος στον αγώνα, έχοντας μάλιστα συχνά αρρωστήσει και τραυματισθεί στις μάχες με τους Τούρκους. Ο τρόπος με τον οποίο τραυματίστηκε στη πεδιάδα της Τριπολιτσάς είναι άξιος παρατήρησης. Τραυματίστηκε από σφαίρα τουφεκιού στο μηρό του. Κι όταν έπεσε κάτω οι στρατιώτες του τον εγκατέλειψαν. Ένα στίφος από εχθρούς του ρίχθηκαν με σκοπό να τον κάνουν κομμάτια. Ο Jarvis όμως είχε την ετοιμότητα να σηκώσει το τουφέκι του και να πιάσει μια τέτοια θέση, να σημαδέψει και να στείλει κάποιον από αυτούς στον άλλο κόσμο στην περίπτωση που θα του επιτίθεντο. Οι εχθροί τον γυρόφεραν μερικές φορές αυτόν, και οι Έλληνες ιδόντες αυτό, έκαμαν μια δεύτερη επίθεση και οι εχθροί υποχρεώθηκαν να αποσυρθούν, και ο Jarvis πέτυχε έτσι να μεταφερθεί στο στρατόπεδο των Ελλήνων.»

Επίσης, για να καταλάβουν οι αναγνώστες μας μερικές λεπτομέρειες από τη θέση του Τζώρτζ Τζάρβις, των άλλων λεγόμενων φιλελλήνων καθώς και του Λόρδου Βύρωνα, στο Μεσολόγγι, πρέπει να αναφέρουμε τέλος και τα παρακάτω:

Οι ξένοι που έφθασαν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του Αγώνα, ήσαν κατ' αρχάς εθελοντές, όπως φιλελεύθεροι ή καταδιωκόμενοι και κνηγημένοι από αποτυχημένα κινήματα της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Λατινικής Αμερικής, απόστρατοι αξιωματικοί και τυχοδιώκτες που έτρεχαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους κάτω από οποιαδήποτε σημαία. Άλλοι, ήσαν ξεπεσμένοι, απόκληροι και καιροσκόποι που σχεδίαζαν να δημιουργήσουν στην Ελλάδα κερδοφόρες επιχειρήσεις ή να πουλήσουν όπλα. Ανάμεσά τους ήσαν και απεσταλμένοι κυβερνήσεων και φιλελληνικών οργανώσεων για εξακριβώσεις και παρεμβάσεις που συνδύαζαν προσωπικές φιλοδοξίες και συμφέροντα. Πολλοί από αυτούς που δεν βρήκαν αυτό που ήθελαν ή περίμεναν, επέστρεψαν πίσω στις πατρίδες τους αμέσως. Άλλοι παρέμειναν μερικές εβδομάδες ή μήνες κι άλλοι, λιγότεροι, χρόνια. Πάρα πολλοί από τους φιλέλληνες έχασαν τη ζωή τους όχι τόσο σε μάχες όσο σε μονομαχίες μεταξύ τους ή από τις αρρώστιες, τις κακουχίες και τις επιδημίες. Κάμποσοι θα καταλήξουν στο αντίπαλο στρατόπεδο, με τους Τούρκους ή τους Αιγύπτιους. Αρκετοί, όμως, ήσαν οι ενθουσιώδεις αρχαιολάτρες, οι όψιμοι σταυροφόροι, οι θερμοκέφαλοι ρομαντικοί που συμπαθούσαν ή αγαπούσαν κατά κάποιο τρόπο τον Ελληνικό Αγώνα και μάλλον σε αυτούς τους τελευταίους πρέπει να κατατάξουμε τον George Jarvis ο οποίος αρρώστησε πιθανόν από τις κακουχίες και τον τύφο και πέθανε στο Άργος όπου και ετάφη.

Ο Λόρδος Βύρων τον Ιανουάριο του 1824 όταν έφθασε στο Μεσολόγγι και, λίγο καιρό πριν από την έναρξη της εκστρατείας, εναντίον του κάστρου της Ναυπάκτου με συμμετοχή των Σουλιωτών, που οι περισσότεροι εξ αυτών ανήκαν στη προσωπική του φρουρά και με δικά του έξοδα, διακήρυξε με ειδική ανακοίνωση ότι δέχεται με μισθό αξιωματικούς για την οργάνωση τακτικού στρατού. Η είδηση δεν άργησε ακόμη να ακουσθεί και αμέσως άρχισαν να εισρέουν στο Μεσολόγγι εθελοντές από ξένους αξιωματικούς που περιπλανιόντουσαν εδώ κι εκεί στο Μωριά, στα Επτάνησα και σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Αρκετοί από αυτούς τους αξιωματικούς εμφανίζονταν με φανταστικούς βαθμούς και αξιώματα με παράξενες στολές και κάθε τόσο γίνονταν μεταξύ τους μονομαχίες για ασήμαντες αφορμές. Εκείνη την εποχή που ο George Jarvis βρισκόταν στο Μωριά συνάντησε τρεις Άγγλους τεχνίτες-πυροτεχνουργούς που εργαζόντουσαν στο Οπλοστάσιο του Μεσολογγίου, δηλ. ο Hodges, ο Gill και ο Fowke, οι οποίοι και του εδήλωσαν την απέχθειά τους για το κλίμα που επικρατούσε εκεί, τα δεινά που πέρασαν πάνω σε μια συμπλοκή ενός Σουλιώτη και ενός Σουηδού αξιωματικού του Οπλοστασίου καθώς και ενός ισχυρού σεισμού που είχε ακολουθήσει εκείνες τις μέρες. Φοβήθηκαν και απογοητεύτηκαν τόσο πολύ που αναγκάστηκαν να παραιτηθούν από τις υπηρεσίες του Λόρδου Βύρωνα. Εν τούτοις ο George Jarvis δεν τους άκουσε και πήγε στο Μεσολόγγι να στρατευθεί κάτω από τις διαταγές του Λόρδου για την αγάπη που έτρεφε για τον τόπο όπως συνήθιζε να λέει.